

**การเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน
ของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านห้วยดง ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร**

**Value-added goods of sustainable community economic development of the
rice mill Ban Hua Dong, Tambon Phra Sao, Maha Chana Chai District, Yasothon
Province**

ทิพย์สุดา ทาสีดำ¹ ผกา มาศ มุลวันดี² สายฝน อุไร³

Thipsuda Thasedom¹ Pakamat Moonwundee² Sayfon Urai³

¹⁻³ หลักสูตรบัญชีบัณฑิต สาขาวิทยาการบัญชี ชื่อสถาบันมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของกลุ่ม เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และแนวทางในการเพิ่มมูลค่าสินค้า และเพื่อศึกษากระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านห้วยดง ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร โดยกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มโรงสีข้าว บ้านห้วยดง ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร จำนวน 20 คน เกิดจากสมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมด้วยความสมัครใจ โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ 1) ด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน 2) ด้านผู้วิจัย โดยการเปลี่ยนตัวผู้สังเกตหรือสัมภาษณ์ และ 3) ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นการวิจัยซึ่งนอกจากจะใช้วิธีการศึกษาเอกสารแล้วยังใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย พบว่า 1) สมาชิกกลุ่มในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพทำนา อาชีพเลี้ยงสัตว์ การทำเกษตร สมาชิกในกลุ่มมีจำนวน 120 คน โดยมีลักษณะในการดำเนินการคือเป็นการดำเนินงานของกลุ่มแต่ยังไม่มีการจัดตั้งกลุ่มอย่างชัดเจน เพียงแค่มีการรวมตัวกันเพื่อดำเนินโครงการโรงสีข้าว เพื่อจำหน่ายในนามของกลุ่มเท่านั้น ซึ่งมีโรงสีข้าวทั้งหมด 1 โรง สามารถใช้งานได้ สมาชิกจะนำข้าวมาขายในนามกลุ่ม และสมาชิกสามารถนำข้าวมาสีที่โรงสีข้าวของกลุ่มโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ราคาข้าวลดลง ต้นทุนในการทำนาสูงขึ้น ส่งผลให้สมาชิกในกลุ่มมีรายได้ลดลง 2) สภาพปัจจุบันและปัญหาของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านห้วยดง ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร คือ ราคาข้าวตกต่ำ กลุ่มขายข้าวได้น้อยลง สมาชิกขาดทักษะในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เครื่องสีข้าวที่มีขาดคุณภาพหรือคุณภาพที่ลดลง และขาดช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่ผลิตออกมา และแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น สมาชิกได้มีการเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยการแปรรูปข้าวเป็นขนม คือ จะทำการแปรรูปเป็นขนม ข้าวแต่น เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกในกลุ่มมีรายได้เพิ่มมากขึ้น 3) กระบวนการในการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านห้วยดง ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร สมาชิกได้ทำการปรึกษาหารือถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยได้ทำการหารือถึงปัญหา อุปสรรค ความน่าจะเป็น และวัตถุดิบที่จะใช้ให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น สมาชิกจึงได้ทำการเสนอสิ่งที่จะช่วยในการเพิ่มรายได้ โดยทำการโหวตว่าสมาชิกจะทำการแปรรูปข้าวเป็นสินค้าแบบใด และในที่ประชุมสรุปร่วมกันว่ากลุ่มโรงสีข้าว บ้านห้วยดง จะทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว เป็นขนมข้าวแต่น โดยกลุ่มมองว่าการแปรรูปข้าวเป็นขนมข้าวแต่นนั้นทำง่าย สามารถใช้วัตถุดิบที่มีในชุมชน และสามารถเก็บไว้ได้นาน และจะสามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มได้มากขึ้น

คำสำคัญ

การเพิ่มมูลค่า, การพัฒนาเศรษฐกิจ, ชุมชน, ข้าว

ABSTRACT

This research purposes to study the group context, current issue, value-adding goods pathway, and value adding goods procedure of rice mill group in Ban Hua Dong, Tumbon Phrasao, Maha Chanaphai, Yasothon. The target group in this work is 20 persons of rice mill member in Ban Hua Dong, Tumbon Phrasao, Maha Chanaphai, Yasothon that took part voluntarily using triangulation approach, including 1) Information by consideration on different time, location, and individual person sources, 2) researcher by change in observer and interviewer, and 3) data collection by different collection method to gather the data in research issue. Furthermore, an in-depth interview method was used to interview key informants.

The result found that 1) the most incomes of members in the village obtain from farming. Members in the group have 120 persons having group operation by combination for rice mill operation to only sell in the group name, there is, however, still not establishment clearly. There is a rice mill that could be used to prepare milled rice for selling in the group name and member can mill their rice without expenditure. Nevertheless, members have decreased income because an economic depression affecting on low price of rice and high cost of farming. 2) current condition and problem of rice mill group in Ban Hua Dong, Tumbon Phrasao, Maha Chanaphai, Yasothon are the lowered price of rice, the decreased rice sale of member, the lack skill in product processing, the lack quality or poorer rice mill, and the lack of distribution channels for manufactured goods. Members propose the way for solution these problem by transformation of the rice to the sweets that is rice processing to rice cracker, Thai called Khao Tan, to increase the income of members. 3) The process of value added goods of rice mill group in Ban Hua Dong, Tumbon Phrasao, Maha Chanaphai, Yasothon proceeded by discussion together to solve issue happening. Topic discussion, including problem, obstacle, probability, and raw material, was raised to value add goods and lead to an increment of the income. The vote score of members was taken which rice processing they would like. Finally, in the meeting concludes together that rice mill group in Ban Hua Dong will be rice processing to Khao Tan cracker. The group saw that the rice processing to Khao Tan is simple. It can use raw material that is in the community and could be stored for a long time. And moreover, it can make more money for the group.

Keywords

value adding, economic development, community,

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา มีการดำเนินนโยบายสร้างองค์ความรู้แก่ประชาชนในระดับต่าง ๆ โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพของประชาชนผ่านนโยบายการศึกษาและการพัฒนา คุณภาพชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการสร้างงานสร้างอาชีพให้กับชุมชนด้วยการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ เพื่อให้ประชาชนที่ว่างงานตลอดจนผู้ที่ต้องการประกอบอาชีพอิสระสามารถดำเนินการได้ เพื่อมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ประกอบกับการมุ่งสร้างสร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชนในท้องถิ่นต่าง ๆ อันเป็นฐานรากของระบบเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นการรวมกลุ่ม และสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานโดยมีหน่วยงานภาครัฐสนับสนุนการดำเนินงาน ส่งเสริมการประกอบการด้านต่าง ๆ รวมทั้ง

การพัฒนาการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชนเป็นการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่มีหน่วยงานรองรับตามพระราชบัญญัติ คือ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเพื่อดำเนินงานพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (อัจฉรา มลิวงศ์ และชจรศักดิ์ วงศ์วิราช, 2554 : 300-301)

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้มุ่งเน้นและส่งเสริมการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อให้คนไทยมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ เพื่อให้เศรษฐกิจเข้มแข็งแข่งขันได้ มีเสถียรภาพและมีความยั่งยืน สร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตและบริการเดิมและขยายฐานใหม่โดยการใช้นวัตกรรมที่เข้มข้นมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากและสร้างความมั่นคงทางพลังงาน อาหาร และน้ำ ด้วยการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน เพื่อส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมในการสร้างมูลค่า และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของสินค้าและบริการ ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) ของชุมชน จึงเป็นกระบวนการอีกส่วนหนึ่งของแผนฯ ที่เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพของชุมชน ด้วยการช่วยให้ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ใหม่หรือการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมในรูปแบบใหม่ เพื่อเป็นการสร้างคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่น มีความน่าสนใจ ให้สินค้าเป็นที่ต้องการของผู้ซื้อสินค้านำไปอุปโภคบริโภค

กลุ่มโรงสีข้าว บ้านหัวดง หมู่ที่ 1 ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 120 คน โดยมีลักษณะในการดำเนินการคือเป็นการดำเนินงานของกลุ่ม แต่ยังไม่มีการจัดตั้งกลุ่มอย่างชัดเจน เพียงแค่มีการรวมตัวกันเพื่อดำเนินโครงการโรงสีข้าว เพื่อจำหน่ายในนามของกลุ่มเท่านั้น ซึ่งมีโรงสีข้าวทั้งหมด 1 โรง สามารถใช้งานได้ โดยสมาชิกกลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มประมาณ 800,000-1,000,00 บาท ลักษณะของการทำงานของกลุ่ม สมาชิกจะนำข้าวมาขายในนามกลุ่ม และสมาชิกยังนำข้าวมาสีที่โรงสีข้าวของกลุ่มโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย จากการลงพื้นที่ปัญหาที่พบคือสมาชิกในกลุ่มเป็นเกษตรกรปลูกข้าว ทำให้ข้าวที่มีอยู่มีจำนวนมาก และราคาข้าวตกต่ำ ส่งผลให้กลุ่มได้รับผลกำไรลดน้อยลง ดังนั้นสมาชิกในกลุ่มจึงอยากแปรรูปข้าว เป็นสินค้าชนิดต่างๆ ให้มีมูลค่ามากยิ่งขึ้น

ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านหัวดง ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และความสำคัญของการพัฒนามูลค่าสินค้า โดยเน้นที่การพัฒนา การออกแบบ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนมีอยู่ให้มีความโดดเด่น สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ซื้อ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงการนำไปใช้ในการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความเข้มแข็งและอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านหัวดง ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และแนวทางในการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านหัวดง ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร
3. เพื่อศึกษากระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านหัวดง ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มีลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ รวมทั้งมี การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ระหว่างนักวิจัย นักศึกษา เจ้าหน้าที่ อปท.เครือข่าย และกลุ่มเป้าหมาย โดยสามารถสรุปขั้นตอนกระบวนการในการศึกษาวิจัย และวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมทีมนักวิจัย เตรียมพื้นที่เป้าหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชุมชี้แจง เพื่อทำความเข้าใจโครงการแก่ชุมชน และวางแผนการดำเนินโครงการร่วมกันกับชุมชน

1.1 การเตรียมทีมวิจัย

1.2 เตรียมพื้นที่ และเตรียมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อแสวงหาผู้เข้าร่วมโครงการระดับชุมชน และหน่วยงานทั้งภาครัฐ

1.3 ประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจโครงการกับกลุ่มชุมชน ซึ่งประกอบด้วยผู้นำชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) คณะกรรมการหมู่บ้าน พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ พร้อมทั้งค้นหาอาสาสมัครนักวิจัยชุมชน

1.4 วางแผนการดำเนินโครงการร่วมกับชุมชนกลุ่มเป้าหมายเพื่อแสวงหาความร่วมมือในการดำเนินงานวิจัยปรับแนวคิด ส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านหัวดง ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลของบริบทชุมชน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลบริบทของกลุ่ม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อใช้ในการศึกษาสินค้าของชุมชน

2.1 ศึกษาบริบทของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านหัวดง ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร

ทีมนักวิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูลบริบทของกลุ่ม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลบริบทของกลุ่ม และนักวิจัย นักศึกษา เจ้าหน้าที่ อบต. และชุมชน ร่วมกันสรุปข้อมูลบริบทของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านหัวดง ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร ร่วมกัน

2.2 ทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลบริบทของกลุ่ม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อใช้ในการศึกษาสินค้าของชุมชน

ทีมนักวิจัยดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบัน เพื่อนำมาการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลบริบทของกลุ่ม จากนั้นนักวิจัย นักศึกษา เจ้าหน้าที่ อบต. และชุมชน ร่วมกัน สรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันปัญหา และแนวทางในศึกษาสินค้า

ขั้นตอนที่ 3 ประชุมเชิงปฏิบัติเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลหาแนวทางการแก้ปัญหา หาวิธีการ ขั้นตอน และดำเนินการเพิ่มมูลค่าสินค้าของชุมชน

3.1 ประชุมเชิงปฏิบัติเรียนรู้ร่วมกัน สังเคราะห์ข้อมูล หาแนวทางการแก้ปัญหา หาวิธีการ ขั้นตอน และดำเนินการเพิ่มมูลค่าสินค้าของชุมชน

ถอดแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มมูลค่าสินค้า เพื่อนำมาใช้เป็นต้นแบบในการเพิ่มมูลค่าสินค้าของชุมชน เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการแปรรูปและการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือสินค้าของชุมชนที่มีอยู่ในชุมชน จากนั้นทำการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านหัวดง ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร และวิเคราะห์การเพิ่มมูลค่าสินค้าของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดสินค้าของคนในชุมชน โดยใช้วิธีการจัดหมวดหมู่ เรียบเรียง วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอข้อมูลให้ชุมชนรับรู้ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล พร้อมทั้งค้นหาแนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าของชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 ติดตามผล ประเมินผล สรุปผล ถอดบทเรียน และจัดทำเล่มฉบับสมบูรณ์

4.1 ติดตามผล ประเมินผล สรุปผล และถอดบทเรียน และจัดทำเล่มฉบับสมบูรณ์

ประชุมทีมงานวิจัยร่วมกับนักวิจัยในพื้นที่เพื่อวางแผนการดำเนินการ ประเมินผลจากการนำแนวทางปฏิบัติที่ดีไปปรับใช้ สรุปแนวทางปฏิบัติที่ในการเพิ่มมูลค่าสินค้า ถอดบทเรียนจากนักวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จัดเวทีคืนข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลร่วมกับชุมชน

ผลการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มีลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ รวมทั้งมี การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ระหว่างนักวิจัย นักศึกษา เจ้าหน้าที่ อปท.เครือข่าย และกลุ่มเป้าหมาย โดยสามารถสรุปขั้นตอนกระบวนการในการศึกษาวิจัย และวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมทีมนักวิจัย เตรียมพื้นที่เป้าหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจโครงการแก่ชุมชน และวางแผนการดำเนินโครงการร่วมกันกับชุมชน

1.1 การทีมเตรียมนักวิจัย

ในวันอังคารที่ 10 มกราคม 2560 ผู้วิจัยได้จัดประชุมระหว่างพี่เลี้ยง ทีมวิจัย และนักศึกษา โดยได้มีการวางแผนการดำเนินงานวิจัย ซึ่งในการประชุม ทีมวิจัยได้มีการกำหนดแผนการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนและในแต่ละกิจกรรม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีการกำหนดวัน เวลา ในการลงพื้นที่วิจัย เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจให้กับคนในชุมชนถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการสร้างทีมวิจัยที่อยู่ในชุมชนเพื่อเป็นการหาเครือข่าย รวมทั้งการติดต่อประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังรูปภาพที่ 5.1

รูปภาพที่ 5.1 การประชุมวางแผนการดำเนินงาน

1.2 เตรียมพื้นที่ และเตรียมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อแสวงหาผู้เข้าร่วมโครงการระดับชุมชน และหน่วยงานทั้งภาครัฐ

ในวันศุกร์ที่ 24 กุมภาพันธ์ 2560 ทีมนักวิจัยในมหาวิทยาลัยฯ ได้ร่วมกันลงพื้นที่ โดยการติดต่อประสานงานผ่านคุณมรกต เจ้าหน้าที่ อบต. ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนบ้านหัวดง ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร ในการลงพื้นที่ได้ไปพบปะพูดคุยกับนายชัยวัฒน์ ตะเคียน กำนันชุมชน และผู้นำผู้นำของชุมชนท่านอื่น โดยได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี ดังภาพที่ 5.2

รูปภาพที่ 5.2 เตรียมพื้นที่ และเตรียมกลุ่มเป้าหมาย

1.3 ประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจโครงการกับกลุ่มชุมชน

ในวันศุกร์ที่ 17 มีนาคม 2560 ณ ศูนย์สมานฉันท์เพื่อการปฏิรูปประจำพื้นที่ บ้านหัวดง ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร นักวิจัยได้มีการจัดเวทีประชุมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจโครงการแก่

ชุมชน ซึ่งอาจารย์ผกา มาศ มูลวันดี หัวหน้าแผนงานวิจัยได้กล่าวเปิดเวที และอาจารย์ทิพย์สุดา ทาสีดำ ได้กล่าวถึง
วัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการวิจัยให้กับชุมชนที่สนใจได้ทราบถึงที่มาของการดำเนินโครงการวิจัย 3 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านห้วยดง ตำบลพระเสائر อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร
  2. เพื่อศึกษาสินค้าและมูลค่าสินค้าของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านห้วยดง ตำบลพระเสائر อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร
  3. เพื่อพัฒนามูลค่าสินค้าของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านห้วยดง ตำบลพระเสائر อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร
- รวมทั้งหาอาสาสมัครที่สนใจเข้าร่วมโครงการโดยสมัครใจ ดังรูปภาพที่ 5.3

รูปภาพที่ 5.3 ประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจโครงการกับกลุ่มชุมชน

1.4 วางแผนการดำเนินโครงการร่วมกับชุมชนกลุ่มเป้าหมาย

ในวันศุกร์ที่ 17 มีนาคม 2560 หลังจากที่ทีมวิจัยได้ประชุมชี้แจงโครงการวิจัยต่อชุมชนไปแล้ว ต่อมาทีมวิจัยได้ทำการร่วมประชุม วางแผนร่วมกับกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินโครงการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนกระบวนการวิจัย ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยเพื่อให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ ร่วมถึงการประสานงานระหว่างทีมนักวิจัยและชุมชน โดยจะมีการประสานงานผ่านทางเจ้าหน้าที่ อบต. เครือข่ายคือ คุณมรกต ศาสตริน จะทำหน้าที่ในการประสานงาน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ชุมชนมีเพื่อการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลของบริบทชุมชน

2.1 ศึกษาบริบทของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านห้วยดง ตำบลพระเสائر อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร

วันที่ 25-26 มีนาคม 2560 นักวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลบริบทของชุมชน โดยการสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม และตัวแทนชุมชน ดังภาพที่ 5.4

รูปภาพที่ 5.4 นักวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลบริบทของชุมชน

1. ความเป็นมา

ชาวบ้านห้วยดงมาจากบ้านหนองซุ่น หนองไหล อ.ม่วง จ.อุบลราชธานี มาจากบ้านน้ำอ้อม อ.ม่วง จ.อุบลราชธานี มาจากบ้านน้ำอ้อม อ.ราษีไศล จ.ศรีสะเกษ ทั้งหมดได้ร่วมกันตั้งหมู่บ้านขึ้น เพราะสภาพแวดล้อมอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตร ทิศตะวันตกเป็นป่า ด้านทิศตะวันออกเป็นหนองน้ำและคลองจึงเป็นที่ทำเลที่เหมาะสมจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า ห้วยดง เพราะมีสภาพเป็นดง จำนวนครัวเรือน 140 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด 545 คน ชาย 283 คน หญิง 262 คน

บ้านหัวดง หมู่ที่ 6 ตำบลพระเสารี อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร เป็นพื้นที่ในการคมนาคมภายในหมู่บ้าน ประชากรที่อาศัยอยู่เป็นคนที่พื้นเมือง พูดภาษาอีสานเป็นภาษาถิ่นในการติดต่อสื่อสาร มีการตั้งบ้านเรือนรวมกันเป็นกลุ่ม มีผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านในการกำกับดูแลหมู่บ้าน

ประชากรในหมู่บ้านมีรายได้ขึ้นอยู่กับอาชีพทำนา อาชีพเลี้ยงสัตว์ การทำเกษตรที่มีต้นทุนจากการผลิตสูง เช่นค่าปุ๋ย ค่ารถไถนา จากการขาดรายได้จึงเกิดการรวมกลุ่มของราษฎรในหมู่บ้านที่อาชีพเดียวกันและความคิดคล้ายกันบริหารจัดการกลุ่มด้วยคณะกรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการแต่ละกลุ่ม ทำให้กลุ่มเข้มแข็งช่วยเหลือตนเองได้และช่วยเหลือชุมชน ได้แก่ 1) กลุ่มกองทุนเงินล้าน 2) กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน 3) กลุ่มร้านค้าชุมชน

2. หน่วยงานที่สำคัญ

1. โรงเรียนบ้านหัวดงสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ป.1-ป.6 จัดกิจกรรมต่างๆในชุมชน
2. วัดบ้านหัวดง ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และเป็นสถานที่จัดทำบุญประเพณี

ประจำหมู่บ้าน ตามฮีตสิบสอง คองสิบสี่

3. แหล่งประโยชน์ที่สำคัญ

1. ป่าสงวนแห่งชาติ เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชน แหล่งอาหารของป่าจำพวกเห็ดทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากการจำหน่ายเห็ดตามฤดูกาล
2. อ่างเก็บน้ำหนองนกเอี้ยงเป็นที่ทำมาหากินของหมู่บ้าน เช่น การหาปลา หาหอย หา กุ้ง โดยวิธีพื้นบ้านเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและเลี้ยงสัตว์

4. ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

จากการศึกษาปัญหาของชุมชน ทำให้ได้ประเด็นปัญหาต่างดังต่อไปนี้ ดังรูปภาพที่ 5.5

รูปภาพที่ 5.5 ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

1. ปัญหาราคาผลผลิตข้าวตกต่ำ มีการลงทุนในการเกษตรสูงแต่ผลผลิตตกต่ำ โดยชุมชนได้มีการแก้ปัญหาดังกล่าวเช่น มีนโยบายของรัฐในการสนับสนุนการประกันราคาข้าวและการปลูกพืชเศรษฐกิจเสริม ทุนทางสังคมที่เข้ามาช่วยแก้ปัญหา รัฐบาล องค์การบริหารส่วนตำบลพระเสารี
2. ปัญหาหนี้สินในครัวเรือน จากการกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ เพื่อการศึกษา เพื่อการยังชีพโดยชุมชนได้มีการแก้ปัญหาดังกล่าวเช่น องค์การบริหารส่วนตำบลพระเสารี จัดอบรมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างอาชีพเสริมให้กับชุมชนและสนับสนุนงบประมาณกลุ่มอาชีพที่มีการรวมตัวของคนในชุมชน
3. ปัญหาขยะ เนื่องจากประชาชนไม่มีความรู้ในการคัดแยกขยะ และไม่มีจุดทิ้งขยะรวมของชุมชนโดยชุมชนได้มีการแก้ปัญหาดังกล่าวเช่น ได้ดำเนินการคือตำบลพระเสารีได้เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนรณรงค์และสร้างจิตสำนึกในการแยกและลดปริมาณขยะ และสนับสนุนให้ผู้ที่สนใจเข้าร่วมอบรมการคัดแยกขยะและการทำปุ๋ยหมัก
4. ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตรโดยป้องกันตนเองไม่เหมาะสม เกิดจากพฤติกรรมการทำการเกษตรเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมทำให้คนในชุมชนหันมาใช้สารเคมีในการทำนา ทำการเกษตร เพื่อกำจัดศัตรูพืชซึ่งเป็นการเสี่ยงต่อสุขภาพ โดยชุมชนได้มีการแก้ปัญหาดังกล่าวเช่น ทางตำบลพระเสารีได้มีการรณรงค์ให้ทำ

เกษตรอินทรีย์ มีการอบรมให้ทำปุ๋ยหมักชีวภาพใช้เองเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมี

2.2 ทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลบริบทของกลุ่ม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อใช้ในการศึกษาสินค้าของชุมชน

จากที่ทีมนักวิจัยได้ดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบัน เพื่อนำมาการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลบริบทของกลุ่มโรงสีข้าวบ้านหัวดง พบว่า ชุมชนมีโรงสีข้าวมีการจัดตั้งมานาน โดยรูปแบบของการดำเนินงานเป็นลักษณะของคณะกรรมการกลุ่ม โดยคณะกรรมการ กลุ่มสมาชิก และชุมชนจะมีการนำข้าวมาสีที่โรงสีข้าวของชุมชน สำหรับคนที่นำมาข้าวสีเมื่อสิ้นปีจะได้รับผลตอบแทนในรูปของเงินปันผล นอกจากนี้ คณะกรรรมยังมีการนำข้าวที่สีจากโรงสีข้าวมาทำเป็นข้าวกล่องสำหรับจำหน่าย และขายข้าวสาร จากการที่ทีมนักวิจัยได้ลงไปยังกลุ่มพบว่า กลุ่มโรงสีข้าวมีความคาดหวัง ดังต่อไปนี้ ดังรูป 5.6

รูปภาพที่ 5.6 ความคาดหวังของกลุ่มโรงสีข้าว

ความคาดหวังของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านหัวดง แบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เป็นการแปรรูปข้าวเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับข้าว และสร้างรายได้ให้กับกลุ่ม มีการทำเป็นขนม การทำข้าวกล่องออก
2. เครื่องสีข้าวที่มีคุณภาพ สมาชิกในกลุ่มต้องการเครื่องสีข้าวที่มีคุณภาพ เนื่องจากเครื่องเดิมมีสภาพเก่าและมีการซ่อมแซมบ่อยครั้ง
3. ช่องทางการจัดจำหน่าย สมาชิกในกลุ่มต้องการมีช่องทางการจำหน่ายสินค้ามากขึ้นเพื่อที่จะเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มมากยิ่งขึ้น
4. ตลาดชุมชน เนื่องจากชุมชนมีความห่างไกลจากตลาดของตัวอำเภอ ทำให้ชุมชนต้องการตลาดเพื่อซื้อขายสินค้าต่างๆ ในชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 ประชุมเชิงปฏิบัติเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลหาแนวทางการแก้ปัญหา หาวิธีการ ขั้นตอน และดำเนินการเพิ่มมูลค่าสินค้าของชุมชน

3.1 ประชุมเชิงปฏิบัติเรียนรู้ร่วมกัน สังเคราะห์ข้อมูล หาแนวทางการแก้ปัญหา หาวิธีการ ขั้นตอน และดำเนินการเพิ่มมูลค่าสินค้าของชุมชน

วันที่ 28 ตุลาคม 2560 นักวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อหาผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อที่จะทำการเพิ่มมูลค่าสินค้า โดยได้ติดต่อประสานงานกับ นายจักรพงษ์ ประสูช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการติดต่อประสานงานกับกลุ่มโรงสีข้าว บ้านหัวดง โดยมีตัวแทนของกลุ่มมาเข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน และสมาชิกในกลุ่มโรงสีข้าวจำนวน 27 คน ทีมนักวิจัย 4 คน รวมทั้งสิ้น 31 คน โดยใช้เครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ การสังเกตการณ์ร่วมทำกิจกรรม การสัมภาษณ์ และการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่ม โดยทีมวิจัยได้มีการแจกกระดาษให้กับผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อเขียนเสนอแนวทางเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่า ดังรูปภาพที่ 5.7

รูปภาพที่ 5.7 การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว

จากการที่ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีการเสนอแนวทางการแปรรูปผลิตภัณฑ์ สรุปลงได้ว่าสิ่ง
ที่ผู้เข้าร่วมประชุมต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์ มากที่สุดจากที่มีการเสนอมา คือ การทำข้าวแต่นหรือข้าวเรียงเมล็ด
ดังนั้นที่ประชุมจึงได้สรุปร่วมกันว่ากลุ่มโรงสีข้าว บ้านหัวดง จะทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว เป็นขนมข้าวแต่น
โดยกลุ่มมองว่าการแปรรูปเป็นขนมข้าวแต่นนั้นทำง่าย และสามารถเก็บไว้ได้นาน และสามารถสร้างรายได้ให้กับ
กลุ่มได้มากขึ้น

ดังนั้น จากการที่กลุ่มโรงสีข้าว บ้านหัวดง ได้เลือกการแปรรูปผลิตภัณฑ์เป็นข้าวแต่น
ผู้เข้าร่วมประชุมจึงได้มีการพูดคุยถึงประเด็นการดำเนินการร่วมกันว่าในการดำเนินการนั้นจะสามารถทำได้อย่างไร
ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอความคิดเห็นต่างๆ ดังนี้

นายจักรพงษ์ ประสุข เสนอให้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มทำข้าวแต่น เพื่อที่จะได้มีกลุ่มและสมาชิก
ในการดำเนินการที่ชัดเจน ในที่ประชุมเห็นชอบให้ลงชื่อในการเข้าร่วมกลุ่มทำข้าวแต่น โดยสมาชิกในกลุ่มได้เลือก
นางฝน พงษ์เกษม เป็นประธานกลุ่ม

นางฝน พงษ์เกษม ประธานกลุ่ม เสนอให้มีการลงมือทำครั้งแรกโดยใช้สถานที่ ที่วัดบ้านหัว
ดง เป็นสถานที่ในการทำข้าวแต่นครั้งแรก และเสนอให้สมาชิกในกลุ่มเอาข้าวสารที่บ้านมาเพื่อที่จะได้ทดลองทำข้าว
แต่นในครั้งแรก ที่ประชุมมีความคิดเห็นตรงกัน

นางสมจิตร ตะเคียน สมาชิกกลุ่ม เสนอให้มีการทดลองทำข้าวแต่นดูภายในวันนี้เลย
เนื่องจากการทำข้าวแต่นจะต้องมีการนำไปตากแดดก่อนอย่างน้อย 3 วัน ที่ประชุมเห็นด้วยที่จะลงทำในวันนี้
เพื่อที่จะได้นำมาทอดอีก 3 วัน ดังรูปภาพที่ 5.8

รูปภาพที่ 5.8 การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว

วันที่ 1 พฤศจิกายน 2560 นักวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่จะ
พร้อมวางจำหน่าย โดยได้ติดต่อประสานงานกับนายจักรพงษ์ ประสุข เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการติดต่อ
ประสานงานกับกลุ่มโรงสีข้าว บ้านหัวดง โดยมีตัวแทนของกลุ่มข้าวแต่นเข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน
และสมาชิกในกลุ่มโรงสีข้าว จำนวน 20 คน ทีมนักวิจัย 4 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน โดยใช้เครื่องมือในการศึกษา ได้แก่
การสังเกตการณ์ร่วมทำกิจกรรม และการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่ม ในการลงพื้นที่
ครั้งนี้ได้ไปติดตามการทำข้าวแต่นครั้งแรกที่จะนำมาทอด โดยในการทำข้าวแต่นครั้งแรกสมาชิกพบว่าเกิดสาเหตุ
ดังต่อไปนี้

1. ข้าวแต่นไม่จับตัวเป็นก้อน สาเหตุอาจเกิดจากการที่มีการมูลข้าวกับน้ำกะทิทำให้เกิดความมันมากเกินไป หรือเกิดจากการตากแดดที่ไม่พอเพียง
2. ข้าวแต่นมีการไหม้และข้างในไม่สุกเท่าที่ควร สาเหตุอาจเกิดจากการที่น้ำมันยังไม่ร้อนพอแล้วนำข้าวแต่นที่แห้งลงทอด
3. น้ำตาลที่ใช้โรยหน้าข้าวแต่นไม่เกาะอยู่ข้างบนข้าวแต่น สาเหตุอาจเกิดจากการที่เอาน้ำตาลปีปมาทำเป็นน้ำตาลโรยหน้า ดังรูปภาพที่ 5.9

รูปภาพที่ 5.9 ปัญหาที่พบในการแปรรูปผลิตภัณฑ์

จากสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้นสมาชิกได้หาวิธีการแก้ไข ดังนี้

1. ในการมูลข้าวควรพักข้าวไว้สัก 30 นาที แล้วจึงนำมาปั่น
2. การนำข้าวที่ปั่นมาตากแดด ควรให้ข้าวทั้งสองข้างโดนแดด และไม่ควรปั่นข้าวให้หนาหรือบางจนเกินไป
3. ในการทอดข้าวแต่นควรทอดในน้ำมันที่ร้อนจัด โดยเมื่อนำข้าวแต่นลงไปในกะทะแล้วควรพลิกและเอาขึ้นทันที เนื่องจากจะมีไหม้ง่าย
4. น้ำตาลที่ใช้โรยหน้าข้าวแต่น ควรเป็นน้ำตาลที่เป็นน้ำตาลจากอ้อย เพราะจะมีการแข็งตัวเร็ว

ขั้นตอนที่ 4 ติดตามผล ประเมินผล สรุปลงผล ถอดบทเรียน และจัดทำเล่มฉบับสมบูรณ์

4.1 ติดตามผล ประเมินผล สรุปลงผล และถอดบทเรียน และจัดทำเล่มฉบับสมบูรณ์

วันที่ 20 พฤศจิกายน 2560 ทีมนักวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อติดตามผล ประเมินผล สรุปลงผล และถอดบทเรียน การดำเนินงานกลุ่มข้าวแต่น โดยได้ติดต่อประสานงานกับนางสุนัน พงษ์เกษม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการติดต่อประสานงานกับสมาชิกในกลุ่ม โดยมีตัวแทนของกลุ่มข้าวแต่นเข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน และสมาชิกในกลุ่มโรงสีข้าว จำนวน 20 คน ทีมนักวิจัย 4 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน โดยใช้เครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ การสังเกตการณ์ร่วมทำกิจกรรม และการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่ม ในการลงพื้นที่ครั้งนี้ได้ไปติดตามการทำข้าวแต่น พบว่าหลังจากที่สมาชิกได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วทำการแก้ไข สมาชิกพบว่าข้าวแต่นที่ทำครั้งมาไม่พบปัญหาที่เกิดขึ้นอีกแล้วได้ลองวางสินค้าจำหน่ายในร้านค้าชุมชน ในราคา ถุงละ 20 บาท ดังรูปภาพที่ 5.10

รูปภาพที่ 5.10 รูปผลิตภัณฑ์ที่เสร็จสมบูรณ์

จากปัญหาที่พบในกลุ่มโรงสีข้าวบ้านหวด พบว่าข้าวมีราคาตกต่ำ ทำให้สมาชิกมีรายได้ลดลง ดังนั้นสมาชิกจึงอยากแปรรูปข้าวเป็นผลิตภัณฑ์อย่างอื่น โดยที่สมาชิกในกลุ่มได้นำมาแปรรูปเป็นขนม คือข้าวแต่น และนำไปขายร้านค้าประจำชุมชนและนำไปฝากร้านค้าประจำอำเภอ ซึ่งทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านหวด ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลบริบทของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านหวด ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร พบว่า กลุ่มโรงสีข้าว บ้านหวด หมู่ที่ 1 ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธรมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 120 คน สมาชิกกลุ่มในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพทำนา อาชีพเลี้ยงสัตว์ การทำเกษตร โดยมีลักษณะในการดำเนินการคือเป็นการดำเนินงานของกลุ่ม แต่ยังไม่มีการจัดตั้งกลุ่มอย่างชัดเจน เพียงแค่มีการรวมตัวกันเพื่อดำเนินโครงการโรงสีข้าว เพื่อจำหน่ายในนามของกลุ่มเท่านั้น ซึ่งมีโรงสีข้าวทั้งหมด 1 โรง สามารถใช้งานได้ โดยสมาชิกกลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มประมาณ 800,000-1,000,00 บาท ลักษณะของการดำเนินงานของกลุ่ม สมาชิกจะนำข้าวมาขายในนามกลุ่ม และสมาชิกสามารถนำข้าวมาสีที่โรงสีข้าวของกลุ่มโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ คณะกรรมการยังมีการนำข้าวที่สีจากโรงสีข้าวมาทำเป็นข้าวกล้องงอก และข้าวสาร สำหรับจำหน่าย แต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ และการแปรรูปข้าวกล้องงอกมีขั้นตอนที่ใช้เวลานาน ประชาชนไม่นิยมนำมารับประทาน และมีข้าวไรเบอร์รี่เข้ามาตีตลาดทำให้ประชาชนมีความต้องการมาก และพบว่าข้าวสารที่นำไปขายราคาตกต่ำ ส่งผลให้สมาชิกในกลุ่มมีรายได้ลดลง และล้มเลิกการผลิตข้าวกล้องงอกไป จึงเหลือเพียงการขายสารปกติ

2. ข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางในการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านหวด ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร พบว่าสภาพปัจจุบัน คือ สมาชิกในกลุ่มโรงสีข้าวจะประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นส่วนมาก ราคาข้าวตกต่ำกลุ่มขายข้าวได้น้อยลง ปัญหาในกลุ่มของโรงสีข้าวบ้านหวด คือ ราคาข้าวลดลง สมาชิกขาดทักษะในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เครื่องสีข้าวที่มีขาดคุณภาพหรือคุณภาพที่ลดลง และขาดช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่ผลิตออกมา ดังนั้นสมาชิกในกลุ่มจึงทำการปรึกษาหารือหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีสมาชิกของกลุ่มโรงสีข้าวจำนวน 20 คน ที่มาจากการสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ได้มาทำการหาแนวทางแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยสมาชิกทั้ง 20 คน ได้มีการเสนอแนวทางต่างๆ และได้ข้อสรุปว่าจะทำการแปรรูปข้าวเป็นขนม คือจะทำการแปรรูปเป็นขนม ข้าวแต่น เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกในกลุ่มมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

3. กระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มโรงสีข้าว บ้านหวด ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร พบว่า กระบวนการในการเพิ่มมูลค่าเกิดจากสมาชิกในกลุ่มโรงสีข้าว ที่มีความสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 20 คน ได้ทำการปรึกษาหารือถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นว่าจะทำอย่างไรให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยได้ทำการหารือถึงปัญหา อุปสรรค ความน่าจะเป็น และวัตถุดิบที่จะใช้ให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น สมาชิกจึงได้ทำการเสนอสิ่งที่จะช่วยในการเพิ่มรายได้ โดยทำการโหวตว่าสมาชิกจะทำการแปรรูปข้าวเป็นสินค้าแบบใด และในที่ประชุมสรุปพร้อมกันว่ากลุ่มโรงสีข้าว บ้านหวด จะทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว เป็นขนมข้าวแต่น โดยกลุ่มมองว่าการแปรรูปข้าวเป็นขนมข้าวแต่นนั้นทำง่าย สามารถใช้วัตถุดิบที่มีในชุมชน และสามารถเก็บไว้ได้นาน และจะสามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มได้มากขึ้น ในกระบวนการผลิตสมาชิกในกลุ่มได้ใช้ภูมิปัญญาเดิมที่สมาชิกมีมาทดลองทำ และแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจนสามารถทำขนมข้าวแต่นออกมาวางจำหน่ายได้ในราคาถุงละ 20 บาท โดยการวางจำหน่ายตามร้านค้าชุมชน และฝากขายตามร้านค้าในอำเภอพระเสาร์ จากนั้นได้ทำการออกแบบตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์ ซึ่งตราสินค้าได้นำลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ของชุมชนมาทำตราสินค้า ทำให้สินค้ามีความน่าเชื่อถือเพิ่มมากขึ้น สินค้าสามารถจดจำได้ และสามารถนำสินค้ามาขายได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ด้านการทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยควรสนับสนุนให้มีเครือข่ายชุมชนเพื่อการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการพัฒนาของชุมชน ตลอดจนจนถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ชุมชนอื่น ๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้ข้อค้นพบใหม่ ๆ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่เป็นนวัตกรรมใหม่ในการพัฒนาชุมชน และสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาต่อยอดจากการทำวิจัยครั้งนี้ เช่นการจัดการตนเองของชุมชน การเปรียบเทียบปัจจัยที่ประสบผลสำเร็จ และความล้มเหลวในการพัฒนาการเพิ่มมูลค่าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ

2.2 การวิจัยในครั้งนี้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวแนวทางการเพิ่มมูลค่าแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของประชาชนในลักษณะเป็นกระบวนการที่เป็นวิธีการดำเนินงาน แต่ยังคงขาดข้อมูลเชิงตัวเลข ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อนำมาประกอบของมูลเชิงคุณภาพไปสู่การจัดโมเดลการพัฒนาชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กษมาพร พวงประยงค์. 2556. “แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสงคราม.” วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย. ประจำเดือนมกราคม - มิถุนายน 2556. 5(1) : 108-120.
- ขวัญกมล ดอนขวา. 2558. แบบจำลองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : ฐานข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานภาครัฐด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- จุรีวรรณจันทผลาและคณะ. 2554. การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. 2556. ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน. รายงานวิจัย. คณะเศรษฐศาสตร์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประพาส วีระแพทย์. 2555. ความรู้เบื้องต้นเรื่องข้าว. พิมพ์ครั้งที่ 1. โรงพิมพ์ลักษณ์ กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว.
- ปิยาภรณ์คำยิ่งยง. 2558. การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุเหลือใช้สู่ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา: ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านจากเศษไม้. การค้นคว้าอิสระ บธ.ม. (การจัดการสาระและการสร้างมูลค่า). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พิสมัย อวาทกุลพานิชย์ และคนธาภรณ์เมียร์แมน. (2555). การเพิ่มมูลค่าและเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ล้านนาด้วยการออกแบบโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา. รายงานการวิจัย คณะวิจิตรศิลป์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- องค์การบริหารส่วนตำบลพระเสาร์ (2560). โปรแกรมการพัฒนาระบบข้อมูลตำบล (Thailand Community Network Appraisal Program : TCNAP) ตำบลพระเสาร์ อำเภอ

มหาชนะชัย จังหวัดยโสธร. ยโสธร : กระทรวงมหาดไทย.

_____. (2560). คู่มือการพัฒนาทักษะการวิจัยชุมชนด้วยการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาแบบ
เร่งด่วน (Rapid Ethnographic Community Assessment Process : RECAP)
ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร. ยโสธร: กระทรวงมหาดไทย.